

Príručka vzájomného hodnotenia kvality v odbornom vzdelávaní a príprave

Príručka bola vytvorená s finančnou podporou Európskeho sociálneho fondu v rámci Národného projektu Zavedenie manažérskej kvality, realizovanom Štátnym inštitútom odborného vzdelávania

Obsah

1. Vzájomné hodnotenie ako nástroj pre zabezpečovanie a rozvoj kvality odborného vzdelávania a prípravy	4
1.1. Výhody a prínosy vzájomného hodnotenia	4
1.2. Ciele a požiadavky vzájomného hodnotenia kvality	5
1.3. Koordinácia a organizácia vzájomného hodnotenia	6
1.4. Proces vzájomného hodnotenia v praxi	7
1.5. Metodické zabezpečenie procesu vzájomného hodnotenia a príprava hodnotiteľov a koordinátorov kvality	7
2. Nástroje hodnotenia: oblasti hodnotenia kvality, kritériá, indikátory a zdroje informácií	8
3. Postup vzájomného hodnotenia	9
3.1 Cyklus štyroch krokov	9
3.2 Časový harmonogram procesu vzájomného hodnotenia	9

Prílohy:

Príloha č. 1: Oblasti kvality

Príloha č. 2 - Sebahodnotiaca správa - formulár

Príloha č. 3 - Správa zo vzájomného hodnotenia - formulár

Príloha č. 4 - Akčný plán zlepšovania - formulár

Použité skratky

EQAVET - Európsky referenčný rámec zabezpečovania kvality odborného vzdelávania a prípravy

MŠVVaM SR - Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky

OVP – odborné vzdelávanie a príprava

SOŠ - stredná odborná škola

ŠIOV – Štátny inštitút odborného vzdelávania

ŠŠI - Štátna školská inšpekcia

VD – vzdelávanie dospelých

SDV - Systém duálneho vzdelávania

ŠkVP - Školský vzdelávací program

RUP - Rámcový učebný plán

1. Vzájomné hodnotenie ako nástroj pre zabezpečovanie a rozvoj kvality odborného vzdelávania a prípravy

Keď hovoríme o kvalite vzdelávania, pýtame sa, či škola napĺňa stanovené ciele a očakávania žiakov, zamestnancov, ako aj rodičov, zamestnávateľov a širšieho okolia. Hodnotiť kvalitu znamená stanoviť si oblasti vzdelávania a ukazovatele kvality, ktoré umožňujú presne opísať aktuálny stav, ako aj progres v zabezpečovaní a zvyšovaní kvality odborného vzdelávania a prípravy (ďalej len „OVP“) v jednotlivých školách.

***Európsky referenčný rámec pre zabezpečovanie kvality odborného vzdelávania (EQAVET)* definoval oblasti kvality, ich kritériá a indikátory (ukazovatele). Oblasti kvality zohľadňujú rôznorodé podmienky škôl a pomáhajú im jasne špecifikovať zameranie vzájomného hodnotenia. Hlavným cieľom metódy vzájomného hodnotenia je podpora trvalého rozvoja kvality.**

Rozvoju vzájomného hodnotenia v OVP na Slovensku sa venuje **Štátny inštitút odborného vzdelávania** (ďalej len „ŠIOV“). Európske oblasti kvality boli revidované podľa podmienok slovenských stredných odborných škôl (ďalej len „SOS“). ŠIOV realizuje prípravu hodnotiteľov a koordinátorov hodnotiteľov.

Vzájomné hodnotenie (z angl. peer review)¹ je proces hodnotenia, založený na kombinácii sebahodnotenia a externého hodnotenia. Hodnotiteľmi sú odborníci s podobným zameraním a skúsenosťami v úlohe “kritického priateľa” s cieľom podporiť rozvoj kvality OVP v hodnotenej škole. Proces vzájomného hodnotenia zahŕňa:

- sebahodnotenie školy,
- hodnotiacu návštevu,
- správu zo vzájomného hodnotenia, na základe ktorej si škola vypracuje
- akčný plán zlepšovania.

Skupina externých hodnotiteľov (peers¹) hodnotí kvalitu rôznych oblastí organizácie ako celku alebo jednotlivých oblastí. V procese hodnotenia navštívi skupina hodnotiteľov hodnotenú inštitúciu.

1.1 Výhody a prínosy vzájomného hodnotenia

Hodnotitelia pracujú v podobnom prostredí akým je hodnotená škola a majú špecifické odborné skúsenosti, čo umožňuje vzájomnú výmenu a zdieľanie dobrej praxe, vytváranie sietí a spoluprácu s inými školami.

Hodnotená škola získa externý pohľad na svoju celkovú činnosť, jednotlivé oblasti činnosti, na svoje silné stránky a ďalšie možnosti rozvoja kvality.

Plán a realizácia vzájomných hodnotení je nielen technický a administratívny postup, ale ide o dynamický a motivujúci proces, z ktorého môže mať vzájomný prospech posudzovaná inštitúcia aj hodnotitelia.

Vzájomné hodnotenie pomáha hodnotenej škole posúdiť súčasný stav z hľadiska kvality školy a zároveň poskytuje cenné návrhy a odporúčania na zlepšenie. Primárnym príjemcom je teda posudzovaná škola. Hlavným cieľom je podpora trvalého rozvoja kvality.

¹ peer - z angl. rovesník, kolega, človek v rovnakom hierarchickom/kolegiálnom postavení, review - z angl. posúdenie, hodnotenie

Prínosy vzájomného hodnotenia:

- ⇒ vlastná identifikácia slabých miest a úrovne kvality poskytovania OVP,
- ⇒ možnosť sebahodnotenia a prezentácie svojich silných stránok a dobrej praxe,
- ⇒ získanie kritického a pritom citlivého hodnotenia kvality poskytovaného OVP od kolegov v danom odbore,
- ⇒ získanie správy zo vzájomného hodnotenia kvality OVP obsahujúcej odporúčania na zlepšenie a potvrdenia dobrej praxe od hodnotiteľov,
- ⇒ kolektívne stanovovanie oblastí a plánu zlepšovania,
- ⇒ získanie vyššej miery zodpovednosti voči zainteresovaným stranám a partnerom,
- ⇒ vzájomné učenie sa,
- ⇒ vytváranie sietí a rozvoj spolupráce s inými školami.

1.2 Ciele a požiadavky vzájomného hodnotenia kvality

Základným cieľom vzájomného hodnotenia je **podporovať zabezpečovanie a neustály rozvoj kvality.**

Všeobecné ciele:

- zlepšovať transparentnosť zabezpečovania a rozvoja kvality OVP v Európe prostredníctvom spoločného európskeho štandardu spracovaného podľa potrieb jednotlivých krajín,
- podporovať rovnaké príležitosti pre všetkých žiakov.

Dôležité špecifické požiadavky metódy vzájomného hodnotenia:

- objektivita a nestrannosť hodnotiteľov,
- transparentnosť všetkých krokov procesu hodnotenia pre všetky zapojené strany,
- vopred stanovené pravidlá týkajúce sa ochrany informácií a využitia výsledkov pre všetky zúčastnené osoby,
- potreba vyvarovať sa stretu záujmov medzi inštitúciou, z ktorej hodnotitelia prichádzajú, a posudzovanou školou.

1.3 Koordinácia a organizácia vzájomného hodnotenia

Zaviesť **vzájomné hodnotenie do praxe** ako jednu z metód hodnotenia pre slovenské SOŠ vyžaduje riadenie a koordináciu kvality v celom systéme OVP na všetkých úrovniach zhora nadol, s určením zainteresovaných subjektov a ich činností:

Subjekt	Zodpovednosť	Aktivity
Štátny inštitút odborného vzdelávania	Koordinácia vzájomného hodnotenia kvality v SR	<ul style="list-style-type: none"> • Metodika procesu vzájomného hodnotenia • Školenie koordinátorov kvality a hodnotiteľov • Aktívna propagácia prínosov procesu vzájomného hodnotenia • Sledovanie a vyhodnocovanie štatistických údajov o školách zapojených do procesu • Spájanie aktívnych škôl do trojíc prostredníctvom Memoranda o recipročnej realizácii vzájomného hodnotenia .
Samosprávny kraj	Koordinácia vzájomného hodnotenia kvality v kraji	<ul style="list-style-type: none"> • Výber škôl zapojených do vzájomného hodnotenia kvality OVP • Priebežná podpora zapojených škôl počas celého procesu • Aktívna propagácia prínosov procesu vzájomného hodnotenia
Tím kvality Hodnotená škola si zvolí minimálne dvoch ľudí, ktorí obaja budú zastávať role koordinátora kvality a hodnotiteľa v procese vzájomného hodnotenia	Koordinátor kvality zodpovedá za koordináciu aktivít v oblasti zabezpečovania a zvyšovania kvality na hodnotenej škole.	<ul style="list-style-type: none"> • Absolvovanie školenia • Koordinácia prípravy sebahodnotiacej správy školy • Spolupráca s koordinátorom hodnotiteľov pri: <ul style="list-style-type: none"> • doplnení potrebných informácií, • príprave programu hodnotiacej návštevy, • pripomienkovaní správy zo vzájomného hodnotenia, • Koordinácia prípravy akčného plánu zlepšovania.
	Tím hodnotiteľov tvoria dve dvojice vyškolených hodnotiteľov . Každá dvojica zastupuje jednu zo škôl spojených memorandom.	<ul style="list-style-type: none"> • Absolvovanie školenia • Analýza sebahodnotiacej správy • Aktívna účasť na príprave programu hodnotiacej návštevy • Realizácia hodnotiacej návštevy • Aktívna účasť na tvorbe správy zo vzájomného hodnotenia
Koordinátor hodnotiteľov (rotujúca rola v tíme hodnotiteľov)	Osoba zodpovedná za koordináciu tímu hodnotiteľov	<ul style="list-style-type: none"> • Koordinácia tímu hodnotiteľov • Plánovanie hodnotiacej návštevy • Komunikácia s hodnotenou školou pred, počas a po hodnotiacej návšteve • Správa zo vzájomného hodnotenia • Konzultácia akčného plánu zlepšovania hodnotenej školy
Iné zapojené osoby a subjekty	Žiaci, absolventi, rodičia, zamestnávateľia a zainteresované subjekty OVP, iné vzdelávacie inštitúcie, sociálni partneri	<ul style="list-style-type: none"> • Aktívna účasť v rôznych častiach hodnotiacej návštevy v prípade oslovenia hodnotenou školou

1.4 Proces vzájomného hodnotenia v praxi

Proces vzájomného hodnotenia sa realizuje vždy v rámci trojice škôl na základe **Memoranda o recipročnej realizácii vzájomného hodnotenia** (ďalej len „memorandum“). Spájanie konkrétnych škôl do jednotlivých memoránd je úlohou ŠIOV.

Hlavné kritériá pre výber jednotlivých škôl:

- **sídlo školy** - v ideálnom prípade by školy mali sídliť v rozličných krajoch, prípadne v rozličných okresoch,
- **odborné zameranie** – pre zabezpečenie širokého spektra skúseností a kompetencií budú školy spájané do memoranda vyberané podľa podobného odborného zamerania.

Práva a povinnosti vyplývajúce z memoranda:

- Memorandum sa uzatvára **na dobu realizácie jedného cyklu vzájomného hodnotenia** na všetkých troch školách.
- Školy môžu predĺžiť jeho platnosť a pokračovať s rovnakými školami aj v rámci ďalšieho cyklu vzájomného hodnotenia.
- Každá škola v rámci memoranda bude **jedenkrát** vystupovať v roli **hodnotenej školy**. Povinnosti z toho vyplývajúce:
 - vymenovanie tímu kvality (dve osoby v rolách koordinátorov kvality a hodnotiteľov)
 - uvoľnenie členov tímu kvality z pracovných povinností na potrebnú dobu na účely – školenia, procesu sebahodnotenia, tvorby sebahodnotiacej správy, organizáciu hodnotiacej návštevy, koordinácie tvorby a realizácie akčného plánu zlepšovania na základe správy zo vzájomného hodnotenia a preskúmavanie procesu jeho implementácie.
- Každá škola v rámci memoranda bude **dvakrát súčasťou hodnotiteľského tímu**. Povinnosti z toho vyplývajúce:
 - uvoľniť tím kvality z pracovných povinností na potrebnú dobu na účely – školenia, spolupráce na analýze sebahodnotiacej správy a príprave programu hodnotiacej návštevy, účasti na hodnotiacej návšteve, pripomienkovaní správy zo vzájomného hodnotenia a konzultácii pri tvorbe akčného plánu zlepšovania.
- Každá škola znáša náklady súvisiace s realizáciou hodnotiacej návštevy – suplovanie chýbajúcich zamestnancov, občerstvenie pre tím hodnotiteľov (hodnotená škola), cestovné náklady tímu hodnotiteľov (vysielajúca škola).

1.5 Metodické zabezpečenie procesu vzájomného hodnotenia a príprava hodnotiteľov a koordinátorov kvality

ŠIOV sprístupňuje dokumenty k vzájomnému hodnoteniu na svojej webovej stránke www.okvalite.sk:

ŠIOV realizuje:

- prípravu tímu kvality,
- výber škôl navzájom prepojených na základe Memoranda.

ŠIOV realizuje vzdelávanie tímu kvality prostredníctvom inovačného vzdelávania.

2. Nástroje hodnotenia: oblasti hodnotenia kvality, kritériá, indikátory a zdroje informácií

Pre účely vzájomného hodnotenia bolo vytvorených **10 oblastí kvality**, ktoré sú všeobecne využiteľné a vymedzujú základné okruhy činnosti slovenských SOŠ. Medzi uvedenými oblasťami kvality v tabuľke sú **štyri kľúčové oblasti kvality**, ktoré tvoria hlavné okruhy činnosti školy. Zostávajúcich **6 oblastí kvality** sú **voliteľné** okruhy činností – podporujú procesy hlavných oblastí.

Pre účely jedného cyklu hodnotenia sa odporúča výber **jednej kľúčovej oblasti a jednej voliteľnej oblasti kvality**.

K L Ú Č O V É	<ol style="list-style-type: none">1. Školský vzdelávací program2. Výchovo-vzdelávací proces3. Riadenie školy4. Manažment kvality a strategické plánovanie
V O L I T E L N É	<ol style="list-style-type: none">5. Hodnotenie žiakov6. Vzdelávacie výstupy7. Zamestnanci a žiaci8. Inklúzia a rozmanitosť9. Administratíva, infraštruktúra a zdroje10. Vonkajšie vzťahy a internacionalizácia

Porovnateľnosť a presnosť hodnotenia v jednotlivých oblastiach kvality zaručujú **kritériá kvality a indikátory kvality**:

- **Kritériá kvality**

Kritériá určujú kľúčové aspekty kvality v príslušnej oblasti. Kritériá preto predstavujú hlavné zásady pre zabezpečovanie kvality a zlepšovanie kvality v danej oblasti. Z dôvodu dôkladnej analýzy vybranej oblasti kvality je potrebné zvoliť si **minimálne dve kritériá**.

- **Indikátory**

Pre každé kritérium sú jasne formulované indikátory. Indikátory predstavujú kvantitatívne a kvalitatívne ukazovatele, ktoré vyjadrujú konkrétne overiteľné fakty, či existenciu určitých podmienok alebo trendov.

- **Zdroje informácií**

Zdroje informácií sú rôzne dokumenty a metódy, na základe ktorých možno dokázať platnosť zistení podľa kritérií a indikátorov. Zdroje informácií poukazujú na príklady, kde a ako možno plnenie kritérií a indikátorov zdokumentovať.

3. Postup vzájomného hodnotenia

3.1 Cyklus štyroch krokov

Obrázok znázorňuje metódu vzájomného hodnotenia s jednotlivými krokmi. Všetky štyri kroky hodnotenia tvoria uzavretý cyklus riadenia kvality, ktorý sa môže viac ráz opakovať. V jednom cykle hodnotenia sa hodnotia najviac dve oblasti kvality s najmenej dvoma kritériami kvality pre každú z vybraných oblastí kvality.

Vzájomné hodnotenie prebieha v štyroch na seba nadväzujúcich krokoch:

- **V prvom kroku** hodnotená škola pripravuje sebahodnotiacu správu podľa formulára sebahodnotiacej správy s výberom oblastí a kritérií kvality a organizačne pripravuje hodnotiacu návštevu. Tím hodnotiteľov spoločne s koordinátorom kvality pripraví časový plán hodnotiacej návštevy.
- **V druhom kroku** sa uskutočňuje hodnotiaca návšteva. Hodnotitelia fyzicky navštívia hodnotenú školu a realizujú hodnotenie prostredníctvom hodnotiacich metód (ako napr. rozhovory s jednotlivcami, fokusové skupiny, pozorovanie v triedach, v dielňach, exkurzie u zamestnávateľov).
- **V treťom kroku**, po hodnotiacej návšteve, hodnotitelia spracujú návrh správy zo vzájomného hodnotenia a predložia ju hodnotenej škole na pripomienkovanie. Po zapracovaní prípadných pripomienok hodnotiteľa predložia finálnu správu zo vzájomného hodnotenia. Finálnu verziu správy zo vzájomného hodnotenia je možné zverejniť na webovej stránke školy, čím škola deklaruje svoje úsilie v zabezpečovaní kvality.
- **Štvrtý krok je dôležitý pre rozvoj a zlepšovanie poskytovania OVP.** Zo záverov a odporúčaní zo vzájomného hodnotenia škola vypracuje akčný plán konkrétnych opatrení na zlepšenie kvality na najbližšie časové obdobie (odporúčané obdobie - 1 rok).

3.2 Časový harmonogram procesu vzájomného hodnotenia

Celý proces vzájomného hodnotenia a jeho jednotlivé kroky majú stanovený čas realizácie, s ktorými je hodnotená škola oboznámená.

Sebahodnotenie a príprava sebahodnotiacej správy

Škola realizuje sebahodnotenie a pripravuje sebahodnotiacu správu po dobu **maximálne troch mesiacov**. Hodnotitelia potrebujú sebahodnotiacu správu školy najmenej **jeden mesiac** pred hodnotiacou návštevou, aby mali dostatočný čas na jej analýzu a prípravu návštevy.

Hodnotiaca návšteva

Hodnotiaca návšteva sa realizuje približne mesiac po predložení sebahodnotiacej správy. Koordinátor

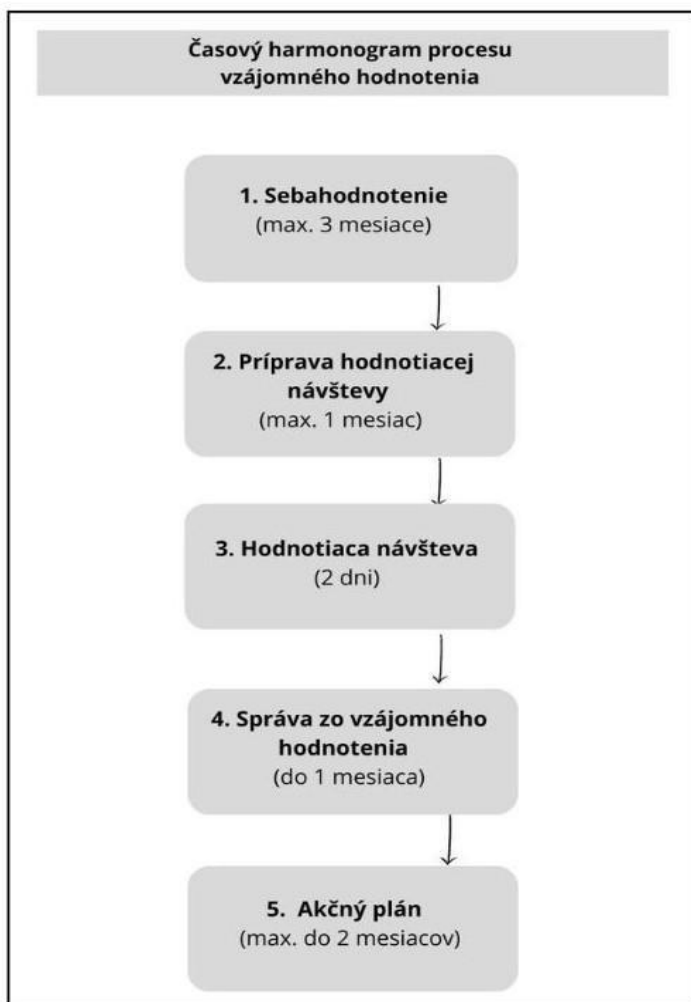
hodnotiteľov vypracuje spolu s tímom hodnotiteľov program hodnotiacej návštevy, na ktorom sa spolupodieľa koordinátor kvality. Dohodne sa termín, ktorý vyhovuje obom stranám. Hodnotiaca návšteva zvyčajne trvá **dva dni**.

Príprava správy zo vzájomného hodnotenia

Po skončení hodnotiacej návštevy koordinátor hodnotiteľov spolu s tímom hodnotiteľov spracuje správu zo vzájomného hodnotenia a predloží ju hodnotenej škole na odsúhlasenie. Prípadné pripomienky a podnety zo strany vedenia sú v správe zapracované. Správa zo vzájomného hodnotenia má byť sfinalizovaná do **jedného mesiaca** od hodnotiacej návštevy.

Realizácia opatrení - akčný plán zlepšovania

Hodnotenej škole sa odporúča vypracovať **akčný plán realizácie jednotlivých opatrení a aktivít do dvoch mesiacov** od prijatia správy zo vzájomného hodnotenia. Koordinátor hodnotiteľov figuruje ako konzultant pri transformácii prioritných odporúčaní do SMART cieľov a plánovania aktivít potrebných pre realizáciu cieľa/cieľov. Akčný plán zlepšovania odporúčame vypracovať na obdobie **jedného roka**.

Prílohy:

Príloha č. 1 - Oblasť kvality

Príloha č. 2 - Sebahodnotiaci správa - formulár

Príloha č. 3 - Správa zo vzájomného hodnotenia - formulár

Príloha č. 4 - Akčný plán zlepšovania - formulár